

Jeg er alltid sjokkert og overraset over hvor lite oppmerksomhet som vies oxen. Selvfølgelig fører du oxen hver dag og av og til tar du noen skritt tilbake og beundrer ham. Av og til, når det kommer en kalv som blir hengende på hoftene, så forbanner du ham. Kanskje, mens oxen er nyinnkjøpt eller vokser veldig fort, så viser du ham fram til dine venner. Men det er som regel også alt.

Av Adam Martin, NVH

Som ivrige Charolaisavlere er dere selvfølgelig veldig klar over at oxen representerer 50% av genmaterialet i flokken. Med mindre du har blitt overbevist om fordelene med inseminering og embryooverføring. Men hvor mye tid bruker du på oxen når det gjelder å forsikre seg om at den er i stand til å gjøre jobben sin? Når det kommer til stykket har vi oxen på gården hele året for at han skal kunne jobbe i omtrent 2,5 mnd. Hvis han ikke oppfyller forventningene går det ut over driftsresultatet.

Veterinærer er ofte enda større syndere i å være uoppmerksomme på oksens helse og velvære. Vi ønsker rett og slett ikke å involvere oss i dette. Han er altfor stor og farlig å gjøre noe med, så vi nøyer oss med å beundre ham på avstand. Kanskje mumler vi litt om fôring og skynder oss tilbake til bilen før du rekker å stille for mange spørsmål, i det minste før du rekker å be oss undersøke ham! Imidlertid, sannheten er at vi alle skulle vie ham adskillig oppmerksomhet før paringssesongen. Hvis han ikke kan jobbe blir det ingen kalver.

En normal og frisk voksen (eldre enn 3 år) okse bør klare å bedekke 45 av 50 friske kuer som er i brunstsyklus innenfor en 9-ukers bedekningsperiode, hvorav 30 bør bli drektige i løpet av de første 3 ukene. Imidlertid er det foretatt undersøkelser av bedekningsevnen til avlsokser over hele verden som entydig viser at bare 2 av tre

okser er i stand til å oppfylle dette kravet. Den siste tredjedelen av oksene har nedsatt bedekningsevne. Det er viktig å være klar over at slike okser også kan befrukte kyr, men kapasiteten vil altså være dårligere. Dessverre er det er antallet kyr som bedekkes og i hvilket tempo som i hovedsak avgjør driftsresultatet.

En full undersøkelse av oxen inkluderer uttak og undersøkelse av en sædprøve under mikroskop. Dessverre er det vanskelig for den alminnelige veterinær å gjøre dette på et vanlig gårdsbruk. Imidlertid kan flere problemer avdekkes av eieren eller en veterinær dersom dyret undersøkes grundig. Faktorene som påvirker oksens fruktbarhet kan grovt sett deles inn i 5 grupper:

Fysikk og bevegelighet

Kan oxen ta seg bort til kua og bedekke henne? Mange okser har ulike grader av lammelser som gjør dem uvillige til å oppsøke kyrne og enda vanskeligere for dem å stå på bakbena under en bedekning. Vi må forsikre oss om at kløvene ikke er forvokst og at bakbena har riktig vinkel. Kløvskjæring kan være nødvendig. Når vi først studerer bena kan vi like godt vurdere hele oxen med det samme. Er oxen normalt skapt? Hvis den ikke er det bør den nok uansett ikke brukes i bedekning. Se også om oxen beveger seg fritt og ledig.

Oksen helsestatus bør også vurderes. Spermien bruker 60 dager på utviklingen.

Dersom oxen har vært syk i løpet av de to siste månedene, feber er spesielt uheldig, er det mulig at det kan ha gått ut over sædkvaliteten. Dersom det bare er snakk om forbigående småting vil det sjelden være noe problem. Men hvis oxen har vært syke en uke, er det sannsynlig at sædkvaliteten vil være redusert de neste to månedene!

Funksjonaliteten til kjønnorganene

For testiklene gjelder regelen: Jo større, jo bedre. Okser med stor omkrets på pungen produserer mer sæd av bedre kvalitet. Dette er også sterkt arvbart, okser med gode testikler avler sønner med gode testikler og bedre sædproduksjon. Men det er flere fordeler med store testikler. Det er en positiv sammenheng mellom pungens omkrets og fruktbarhet i hunndyr og en negativ sammenheng med alder ved kjønnsmodning. Sagt med andre ord: Døtre av okser med stor omkrets på pungen når kjønnsmodning tidligere og har bedre sjanse for å bli drektige. Okser bør ikke brukes i avlen dersom pungens omkrets er under et minstemål målt der omkretsen er størst. Anbefalte minimumsverdier framgår av tabellen nedenfor.

Av og til kan en okse se normal ut og den bedekker normalt, men den klarer ikke å få ut penis eller finne vagina. Det er derfor å anbefale at man forsøker å observere at penis virkelig trenger inn i vagina i allefall én gang ved paringssesongens begynnelse.